

Asia Moraaliset oikeudet, klassikkosuoja

Hakija A ry

Annettu 26.11.1992

Tiivistelmä *Tekijänoikeuslain 3 §:n 1 momentin mukainen hyvä tapa yleensä edellyttää musiikkiteoksia radiossa esittäessä, että keskeisten tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden nimet ilmoitetaan esittämisen yhteydessä. Nimen ilmoittamisvelvollisuus saattaa tulla täytetyksi myös siten, että nimet ilmoitetaan esimerkiksi lehdessä. Pelkästään klassista musiikkia esittävä radioasema ei loukannut tekijänoikeuslain 53 §:n mukaista klassikkosuojaa.*

SELOSTUS ASIASTA

A ry on pyytänyt 25.5.1992 päivätyllä kirjeellä tekijänoikeusneuvoston lausuntoa radioasema B:n ohjelmistossaan esittämien musiikkiteosten tekijänoikeussuojasta.

Hakijan mukaan äänitteet katkaistaan mielivaltaisesti aseman nimen ja mainosten yhteydessä eikä ennen musiikkikappaleen alkua tai loppua ole kuulutusta, vaan musiikki soi yhtenä virtana. Kuuntelija jää ihmettelemään soitettiinkö kappale loppuun ennen uuden teoksen alkua. Hakijan mielestä menettely loukkaa säveltäjien taiteellisia oikeuksia sekä samalla esittävien taiteilijoiden sekä moraalisia että taloudellisia oikeuksia.

Hakijan mukaan radioasema B:n esittämästä musiikista on mahdotonta saada tietoja jälkeinpäin. Hakija katsoo, että valittu menetelmä tulee vähentämään klassisen musiikin kunnioitusta, kun sitä käytetään kuin mitä tahansa "metritavaraa".

Hakija tiedustelee:

Onko radiolähetys, joka käyttää hyväkseen klassisen musiikin helmiä ilmoittamatta, mitä on soitettu ja kuka tai ketkä olivat sävellyksen esittäjät, tekijänoikeuslain hengen mukainen tai vastaako se tekijänoikeuslain 53 §:n vaatimuksia?

Radioasema B:n vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut radioasema B:lle tilaisuuden vastineen antamiseen.

Radioasema B:n mukaan kaikki soitettavat teokset esitellään. Tilanne ei ollut näin hyvä radioasema B:n aloittaessa 13.1.1992, mutta kesäkuun alusta lähtien kaikissa teoksissa on ollut jälkijuonto, jossa kerrotaan vähintään kappaleen nimi, säveltäjä ja esittäjä.

Radioasema B:n mukaan äänitteitä ei ole koskaan katkaistu mieltävaltaisesti. Mainoskatkot ovat aina teosten välissä, eli mainos ei koskaan katkaise esitettävää teosta.

Radioasema B:n mukaan ohjelmatietojen välittäminen kuuntelijoille on radioasemalle ongelmallista. Koska lehdet eivät pyynnöistä huolimatta ole julkaisseet tietoja radioasema B:n ohjelmatarjonnasta, on radioasema B yhdessä Misuukki Oy:n kanssa toukokuusta lähtien julkaissut Klassinen Musiikki -lehteä. Lehti on radioaseman B tilattava ohjelmalehti.

Radioasema B on sopimussuhteessa sekä Gramex ry:n että Teosto ry:n kanssa. Radioasema B:n mukaan tekijänoikeusjärjestöt eivät ole löytäneet huomautettavaa radioaseman toiminnasta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Lain 2 §:ssä säädetään tekijän taloudellisista oikeuksista. Tekijänoikeus tuottaa yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Esimerkiksi säveltäjällä on tekijänoikeus sävellysteokseen. Tekijänoikeus on voimassa lain 43 §:n mukaisesti viisikymmentä vuotta tekijän kuolinvuodesta.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään lain 3 §:ssä. Ensimmäinen momentti koskee niin sanottua isyysoikeutta. Kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin, on tekijä ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Toinen momentti koskee niin sanottua respektioikeutta. Teosta ei saa muuttaa siten, että tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukataan. Teosta ei myöskään saa saattaa yleisön saataviin tekijää loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Lain 45 §:ssä säädetään esittävän taiteilijan suojasta. Kirjallisen tai taiteellisen teoksen esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa ottaa äänilevylle, ääni- tai kuvanauhalle, filmille tai muulle laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa; eikä saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä. Myös esittävää taiteilijaa koskevat lain 3 §:ssä säädetyt moraaliset oikeudet. Esittävän taiteilijan oikeus koskee 1.9.1961 jälkeen tallennettuja esityksiä ja on voimassa viisikymmentä vuotta siitä vuodesta, jona esitys otettiin laitteelle.

Lain 53 §:ssä säädetään niin sanotusta klassikkosuojasta. Jos kirjallisen tai taiteellisen teoksen suhteen tekijän kuoltua menetellään julkisesti sivistyksellisiä etuja loukkaavalla tavalla, on asetuksella määrättävällä viranomaisella valta, vaikka tekijänoikeus on lakannut tai sitä ei ole ollut, kieltää sellainen menettely. Tekijänoikeusasetuksen (441/61) 13 §:n mukaan kiellon antaa opetusministeriö. Kieltoon tyytymätön voi saattaa asian tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Klassikkosuoja täydentää tekijän moraalisia oikeuksia. Lain esitöiden (HE 23/1960 vp) mukaan tarkoituksena "etupäässä on niin sanottujen vapaiden teosten, ennen muuta klassisten mestariteosten, aatteellisten arvojen suojaaminen. On näet sattunut, että milloin tekijän oikeus on lakannut tai sitä ei ole ollut, teoksen suhteen on julkisesti menetelty tavalla, joka on ollut omiaan loukkaamaan sivistyksellisiä etuja."

Niin kauan kuin tekijä elää, hän valvoo moraalisten oikeuksiensa toteutumista. Tekijän kuoltua nämä oikeudet siirtyvät hänen oikeudenomistajalleen. Mikäli nämä eivät pidä huolta tekijän moraalisten oikeuksien loukkaamattomuudesta tai jopa itse menettelevät tavalla, joka loukkaa tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa, voidaan klassikkosuojaa soveltaa. Edelleen klassikkosuojaa voidaan soveltaa teoksiin, joiden suoja-aika on kulunut umpeen tai jotka on luotu niin kauan sitten etteivät ne ole koskaan kuuluneet tekijänoikeussuojan piiriin. Klassikkosuoja koskee myös kansanperinteeseen kuuluvia teoksia.

Radioasema B:n esittämiin teoksiin, joiden suoja-aika on voimassa, sovelletaan lain 3 §:n mukaisia moraalisia oikeuksia. Moraalisia oikeuksia sovelletaan myös esittävien taiteilijoiden kirjallisten tai taiteellisten teosten esityksiin, joiden suoja-aika on voimassa.

Tekijänoikeusneuvoston saaman selvityksen mukaan radioasema B:ssä musiikkiteoksen esittämisen yhteydessä tekijän ja teoksen nimi on pyritty mainitsemaan joko niin, että studiossa oleva juontaja on kertonut sen, tai automaattisella jälkijuonnolla. Radioasema B:n ohjelmiston teostiedot on julkaistu Klassinen Musiikki -lehdessä, jossa on ilmoitettu säveltäjän nimi, teoksen nimi ja sen kesto, esittäjän tai orkesterin nimi, kapellimestarin nimi, solistin nimi ja levy-yhtiön nimi tai levykoodi. Lehdessä tiedot on ilmoitettu

yleensä vain kello 10.00–15.00 ja 17.00–24.00. Kello 7.00–10.00 ja 15.00–17.00 niin sanottujen aamu- ja iltapäiväkonserttejen aikana on radioasema B:n studiossa juontaja, joka kertoo teoksista säveltäjän nimen, teoksen nimen ja esiintyvän orkesterin ja solistin nimen.

Tekijänoikeusneuvoston saaman selvityksen mukaan niin sanotun yökonsertin (kello 00.00–7.00) teostietoja ei kustannussyistä julkaista Klassinen Musiikki -lehdessä eikä tällöin ole myöskään juontajaa studiossa. Tekijänoikeusneuvoston saaman selvityksen mukaan poikkeuksellisesti automaattisia jälkijuontoja ei ole aina saatu valmiiksi musiikkiteoksen esittämisajankohtaan mennessä. Tällöin teostietoja ei ole yökonsertin osalta ilmoitettu missään.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lain 3 §:n 1 momentin mukainen hyvä tapa yleensä edellyttää musiikkiteoksia radiossa esitettäessä, että keskeisten tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden nimet ilmoitetaan esittämisen yhteydessä. Joissakin tapauksissa saattaa nimen ilmoitusvelvollisuus tulla täytetyksi siten, että nimet ilmoitetaan muulla tavoin, esimerkiksi lehdessä. Radioasema B:n toiminta perustuu klassisen musiikin esittämiseen. Koska musiikkiteokset ovat keskeisessä asemassa, niihin liittyvien moraalisten oikeuksien merkitys korostuu.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että radioasema B on hyvän tavan mukaisesti pyrkinyt ilmoittamaan kattavasti esittämänsä musiikin tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden nimet jälkijuontojen ja Klassinen Musiikki -lehden välityksellä. Tekijänoikeusneuvosto toteaa kuitenkin, että radioasema B on joissakin yksittäistapauksissa laiminlyönyt keskeisten tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden lain 3 §:n 1 momentin mukaisen nimen ilmoitusvelvollisuuden musiikkiteoksen esittämisen yhteydessä.

Tekijänoikeusneuvoston saaman selvityksen mukaan lausuntopyynnön käsittelyn aikana ei teoksia ole katkaistu mainoksien tai aseman nimen mainitsemisen yhteydessä. Täten radioasema B ei ole toiminnallaan loukannut lain 3 §:n 2 momentin mukaista respektioikeutta.

Arvioitaessa radioasema B:n toimintaa kokonaisuudessaan tekijänoikeusneuvosto toteaa, että radioasema B:n laiminlyönnit ovat vähäisiä eikä radioasema B ole loukannut tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden lain 3 §:n mukaisia moraalisia oikeuksia tavalla, jolla voisi olla tekijänoikeuslain mukaisia rangaistusseuraamuksia.

Radioasema B:n esittämiin teoksiin, joiden tekijät ovat kuolleet, sovelletaan lain 53 §:ää. Säännös ei koske esittävän taiteilijan kirjallisen tai taiteellisen teoksen esitystä. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että radioasema B ei ole loukannut toiminnallaan lain 53 §:ssä tarkoitettuja sivistyksellisiä etuja.